

Han pratar i mun på skådespelarna

Av Mats Larsson

2001-12-21

Syntolken ger synskadade teaterupplevelse Ridån går upp och föreställningen kan börja. Men just ikväll är det inte riktigt som vanligt. En stor grupp synskadade sitter i publiken. Och skådespelarna får en viss konkurrens – av syntolken Peter Lilliecrona.

Att kunna uppleva rörelserna på scenen, gester, mimik och scenografi är något en seende teaterbesökare tar för givet. Har man en synskadad däremot, kan man gå miste om viktiga saker. Sådana saker som bara syns.

Det är därför syntolken finns. Genom en öronsnäcka, kopplad till hörslingan i salongen kan de synskadade höra Peter Lilliecrona, som under föreställningen berättar vad som händer – både på och utanför scenen.

Småsaker viktiga för förståelsen

Genom hans kommentarer kan de följa varje rörelse och ansiktsuttryck hos skådespelarna. Information som gör teaterupplevelsen större:

–Det kan vara en rollfigur som bara kommer in och gör en grimasch eller tappar något. Det är små men viktiga saker för förståelsen, säger Peter Lilliecrona.

–Det kan vara någon i publiken som omotiverat skrattar till och som man som seende kan registrera med ett ögonkast, medan en synskadad länge kan undra vad som händer. Förberedelserna inför en syntolkning är noggranna. Tolken bör ha studerat föreställningen åtminstone tre gånger. En gång som vanlig åskådare och en gång för att iakttä publikreaktionerna.

Den tredje gången går han djupare och ber också ensemblen att efteråt förklara varför de gör på det ena eller andra sättet. Därefter kan tolken göra sitt eget manuskript.

Blev syntolk av en slump

Vilka egenskaper krävs för att bli en bra syntolk? Tydlig röst, stort ordförråd och berättarinlevelse är ju några uppenbara förutsättningar.

–Men man måste våga ta för sig och även prata i mun med skådespelarna. Man måste också våga ta alla ord i sin mun, man får inte verbalt censurera det som händer. Och så måste man tycka att det är kul, säger Peter Lilliecrona.

Det var mest slumpen som avgjorde att han blev syntolk. Han arbetade på Stadsteatern i mitten av 80-talet och fick en gång hoppa in som ersättare.

–Jag var helt oförberedd och pratade alldeles för mycket. Därför blev det mest ett slags live-referat, säger han och ryser när han tänker på debuten.

De synskadade i publiken var däremot förtjusta och krävde samma syntolk nästa gång. Sedan dess har Peter Lilliecrona syntolkat över 100 evenemang, alltifrån teater, bio och opera till hästhoppning och konstutställningar.

Vårt Göteborg

En tidning till Dig från Göteborgs Stad

Ideellt arbete

Det gör honom till den mest erfarne syntolken i Sverige och han har också gjort Göteborg till landets mittpunkt när det gäller syntolkning. Allt hans arbete är i stort sett ideellt.

Ibland kan det vara svårt för tolken att vara oberörd av det han tolkar. Som under den mycket gripande filmen "En sång för Martin".

–Det var en grupp på sextio damer och två herrar den gången och jag tror alla grät. Även om jag försöker vara neutral i min tolkning, så kan man inte undgå känslorna från publiken, säger Peter Lilliecrona.

–Men när bilderna går fram då är det en lyckad tolkning, fortsätter han. Som när jag beskrev en scen i Mikael Wiehes musikal "Kejsarinnan", där dottern Klara Fina står utanför stugan och dricker kaffe.

–Plötsligt får jag höra mina egna ord upprepas av en begeistrad åskådare: Hon sitter på en stubbe... Och sörplar kaffe – på fat! Då är det härligt.

Mats Larsson
031-851897
mats.larsson@ueh.goteborg.se

Syntolkade föreställningar
24/1 Mölndalsrevyn KRÅKSPARKAR
1/2 Joe Labero Magic Tour
30/3 Barberaren i Sevilla, GöteborgsOperan
6/4 Gothenburg Horse Show (preliminärt)
12/4 Dramaten ger Hustruskolan, Stadsteatern
9/11 Saturday Night Fever, Scandinavium

Pool för syntolkar

Som det ser ut nu är synskadade hänvisade till en enda biograf- eller teaterföreställning. Kan man inte gå just den kvällen, eller inte vill gå i grupp finns inga möjligheter till syntolkning.

– Vi för diskussioner med kommunen om att upprätta någon form av pool för syntolkar, säger Anders Josby, ombudsman på Synskadades Riksförbund, SRF, i Göteborg. Eftersom det är arrangören som står för kostnaderna för syntolkningen, skulle den bli för dyr att genomföra för en enskild person. En pool med syntolkar skulle kunna göra det möjligt med "spontantolkning", till exempel när ett barn med synskada skall följa med sin skolklass på teater eller bio.

Syntolkningfakta

- Antalet syntolkade evenemang ökar. Förra året skedde det vid 17 tillfällen, i år är man uppe i 25. Vid varje tillfälle kommer mellan 40 och 100 personer med synskada.
- Peter Lilliecrona var länge ensam syntolk i Göteborg. För två år sedan utbildades sex tolkar till. Nu behövs ytterligare tolkar och utbildningen startar nästa år.
- Handikapporganisationerna diskuterar just nu gemensamma riktlinjer för syntolkning i hela landet.
- Det finns cirka 8000 synskadade människor registrerade på Syncentralen i Göteborg.